

Jarosław Matysiak
(Poznań)

Materiały Jana Zausa (1889-1969) P. III-48

Jan Eugeniusz Zaus urodził się 15 czerwca 1889 r. w Krakowie. Ojciec Jan był kolejarzem, matka Maria z domu Fischer krawcową. Po ukończeniu 4 klas szkoły powszechnej i 2 klas gimnazjum, z braku środków materialnych został skierowany do nauki zawodu introligatorskiego. Po trzyletniej praktyce i zdaniu egzaminów na czeladnika, pracował w zakładzie introligatorskim w Trieście we firmie Smolarz, następnie w zakładach introligatorskich Franciszka Wójcika i Floriana Żurka w Krakowie.

W czerwcu 1908 r. jako eksternista zdał egzamin dojrzałości w Wyższej Szkole Realnej w Krakowie. W październiku 1909 r. rozpoczął studia na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej. Jednocześnie nadal pracował jako introligator. Po otrzymaniu półdyplomu w 1912 r., przeniósł się do Brna i rozpoczął praktykę w fabryce Hillera oraz kontynuował studia na Niemieckim Uniwersytecie Technicznym w Brnie (Deutschen Technische Hochschule in Brünn). W roku akademickim 1914/1915 studiował na Niemieckim Uniwersytecie Technicznym w Pradze, gdzie uczęszczał na wykłady prof. Melana poświęcone budowy mostów. Po powrocie do Brna ukończył studia i w kwietniu 1919 r. złożył końcowy egzamin dyplomowy na Wydziale Inżynierii tamtejszej politechniki. Dyplom ten został nostryfikowany w lutym 1937 r. na Wydziale Inżynierii Politechniki Warszawskiej. Dekretem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z czerwca 1938 r. posiadał prawo projektowania robót budowlanych i kierowania robotami budowlanymi.

Po powrocie do kraju, Jan Zaus od października 1920 r. do września 1922 r. pracował jako starszy nauczyciel w Państwowej Szkole Budownictwa w Poznaniu. Od 1922 r. prowadził zajęcia na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego w sekcji leśnej z mechaniki stosowanej. Jednocześnie pracował w Zarządzie Miejskim w Poznaniu na stanowisku inżyniera statyka. W 1923 r. założył przy Zarządzie Miejskim stację doświadczalną badania materiałów budowlanych i kierował nią do 1939 r. W stacji tej przeprowadzał badania doświadczalne wszystkich materiałów budowlanych z terenu Wielkopolski. W 1926 r. objął funkcję naczelnika Wydziału w Zarządzie Miejskim. Według jego projektów wybudowano w Poznaniu kilka obiektów użyteczności publicznej jak m. in. nową elektrownię miejską, Dom Żołnierza, budynki Izby Rzemieślniczej czy Ubezpieczalni Społecznej.

Jego zawodowa działalność obejmowała funkcję biegłego sądowego w dziedzinie budownictwa, żelazobetonu oraz materiałów budowlanych, a z racji piastowania stanowiska miejskiego statyka – decernat nad nadzorem budowlanym w mieście.

Po wybuchu II wojny światowej, w listopadzie 1939 r. został wysiedlony przez Niemców do Generalnego Gubernatorstwa. Od kwietnia 1940 r. do sierpnia 1944 r. był zatrudniony jako kierownik odbudowy w Gazowni Miejskiej w Warszawie oraz jako kierownik biura działu produkcji i doradca techniczny. W czerwcu 1943 w Warszawskiej Izbie Rzemieślniczej złożył egzamin na mistrza murarskiego. Po wybuchu powstania warszawskiego, Jan Zaus wraz z rodziną we wrześniu 1944 r. został wywieziony do obozu przejściowego w Pruszkowie. Rodzinie udało się wydostać z obozu i po pobycie w Częstochowie przenieśli się do Zakopanego.

W marcu 1945 r. Jan Zaus wrócił do Poznania. W kwietniu tego roku został mianowany przez ówczesnego wojewodę poznańskiego Feliksa Widy-Wirskiego nadzwyczajnym komisarzem Wojewódzkiego Komitetu Odbudowy Miasta i Wsi województwa poznańskiego i Ziemi Lubuskiej. Po kilku tygodniach ustąpił z tego stanowiska jako organizacyjnie nie przewidzianego w administracji województwa i w maju 1945 r. objął stanowisko naczelnego dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Materiałów Budowlanych Województwa Poznańskiego, będącego w początkach organizacyjnych. Po zorganizowaniu Zjednoczenia, z powodu nadwątlonego stanu zdrowia, w sierpniu tegoż roku ustąpił ze stanowiska. Jednocześnie pełnił funkcję biegłego sądowego dla spraw budowlanych, konstrukcyjnych oraz materiałów budowlanych na okręg Sądu Apelacyjnego w Poznaniu.

W grudniu 1945 r. objął stanowisko naczelnika Wydziału Odbudowy w Urzędzie Wojewódzkim Poznańskim. W maju 1946 r. pełniąc czynności naczelnika Wydziału w urzędzie wojewódzkim otrzymał polecenie Ministerstwa Odbudowy zorganizowania poznańskiego Oddziału Centralnego Zarządu Wytwórni Materiałów Budowlanych (CZWMB) otrzymując nominację na dyrektora Oddziału. W maju 1947 r. zrezygnował z funkcji naczelnika Wydziału Odbudowy w Urzędzie Wojewódzkim Poznańskim, zatrzymując stanowisko dyrektora poznańskiego Oddziału CZWMB.

Jednocześnie w Szkole Inżynierskiej (SI) w Poznaniu prowadził od 1947 r. jako zastępca profesora wykłady ze specjalnych zagadnień konstrukcyjnych.

W związku z komasacją Centralnego Zarządu Wytwórni Materiałów Budowlanych z Centralnym Zarządem Przemysłu Mineralnego, a w następstwie połączenia dwóch Zjednoczeń w Poznaniu, celem ułatwienia unii personalnej przy dwóch urzędujących naczelnym dyrektorach, Jan Zaus na własną prośbę ustąpił z zajmowanego stanowiska. W marcu 1949 r. został powołany na stanowisko naczelnego dyrektora Państwowych Przedsiębiorstw Budowlanych Zjednoczenia Poznańskiego i sprawował tę funkcję do 1951 r.

Po 1945 r. według jego projektów zbudowano w Poznaniu kilka obiektów użyteczności publicznej. Wspomnieć też trzeba o jego pracy jako konsultanta – rzeczoznawcy do spraw związanych z bezpieczeństwem Katedry poznańskiej na czas trwania prac zabezpieczających w trakcie jej odbudowy ze zniszczeń wojennych.

W 1950 r. Jan Zaus był współorganizatorem Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej (WSI) w strukturach Szkoły Inżynierskiej (SI), gdzie prowadził zajęcia o wytrzymałości materiałów, ze statyki i żelbetu. W latach 1950–1952 był dziekanem Wydziału Inżynierii SI, a od września 1952 r. do września 1955 r. pełnił funkcję rektora WSI. We wrześniu 1952 r. został powołany na kierownika Katedry Organizacji i Mechanizacji Budowy na Wydziale Budownictwa Szkoły Inżynierskiej i prowadził wykłady z tego przedmiotu. W związku z pełnieniem urzędu dziekana w Szkole Inżynierskiej i koniecznością opracowania treści wykładów nowego przedmiotu dla tej uczelni, w marcu 1951 r. zwolnił się ze stanowiska dyrektora Państwowych Przedsiębiorstw Budowlanych Zjednoczenia Poznańskiego, poświęcając się wyłącznie pracy dydaktycznej przy SI oraz w WSI.

Po reorganizacji Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej i włączeniu jej do nowo powstałej Politechniki Poznańskiej, Jan Zaus w latach 1955–1956 był prorektorem do spraw studiów wieczorowych uczelni. Był także organizatorem, a w latach 1952–1960 kierownikiem Katedry Organizacji i Technologii Robót Budowlanych na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Poznańskiej.

W październiku 1957 r. decyzją Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki uzyskał tytuł naukowy docenta.

W listopadzie 1959 r. został powołany na stanowisko docenta etatowego przy Katedrze Organizacji i Technologii Robót Budowlanych na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Poznańskiej. We wrześniu 1960 r. przeszedł w stan spoczynku.

Był także zaprzysiężonym biegłym dla spraw budowlanych, konstrukcyjnych i materiałów budowlanych na obwód Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu, rzeczoznawcą przy Wydziale Budownictwa Urbanistyki i Architektury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu oraz członkiem Zespołu Orzekającego przy Wojewódzkim Biurze Projektów Budownictwa Wiejskiego w Poznaniu. Pracował także w Biurze Studiów i Projektów Inżynierskiej Spółdzielni Pracy w Poznaniu, w Biurze Projektów Przemysłu Cukrowniczego „Cukroprojekt” oraz w Biurze Projektów Przemysłu Ziemniaczanego w Poznaniu.

Działalność naukowa Jan Zausa koncentrowała się wokół żelbetu. Jako jeden z pierwszych inżynierów w Polsce dostrzegł duże możliwości tego kierunku konstrukcyjnego i był orędownikiem stosowania żelbetu w budownictwie. W oparciu o kilkuletnie badania i obliczenia wydał w 1926 r. jako pierwszy w literaturze polskiej podręcznik do projektowania konstrukcji żelbetowych pt. *Żelbet* (wyd. II niepublikowane 1968). Swoją wiedzę i doświadczenie w tej dziedzinie wykorzystał opracowując w 1928 r. projekt elektrowni poznańskiej. Obiekt ten stanowił wówczas jedną z pierwszych w Polsce budowli przemysłowych wykonanych techniką żelbetu.

Interesował się także technologią robót budowlanych i materiałów stosowanych w budownictwie. Jest także autorem skryptów *Statyka budowli i wytrzymałość materiałów budowlanych* (1952), *Budownictwo żelbetowe I* (1953), *Budownictwo żelbetowe II* (1955). Celem przyjscia z pomocą kierownikom budów obliczania i obniżania kosztów własnych w budownictwie przygotował opracowanie pt. *Tabelaryczny sposób obliczania kosztów robót budowlanych. Praktyczne stosowanie tablic do obliczania kosztów za prace budowlane przy pomocy elementów scalonych* (1951) oraz podręcznik *Praktyczne sposoby obliczania i obniżania kosztów własnych w budownictwie* (1956). Był także autorem skryptów *Wstępne zasady bezpieczeństwa pracy w budownictwie* (1958), *Wytycznych do kosztorysowania robót budowlano-montażowych* (1958) oraz podręcznika *Zasady Technologii Robót Budowlanych* (1968).

Był inicjatorem i współzałożycielem miesięcznika „Materiały Budowlane” oraz jego współredaktorem w okresie ukazywania się tego periodyku w Poznaniu w latach 1946–1948.

Obok pracy organizacyjno–naukowej i zawodowej Jan Zaus udzielał się także politycznie i społecznie. Od czerwca 1945 r. do 1960 r. był Radnym Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu i przewodniczącym Komisji Budownictwa, nadto przez jedną kadencję był członkiem miejskiej Komisji Kultury i Sztuki.

W latach 1945–1948 był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. Od 1948 r. należał do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR). Jako członek PZPR brał czynny udział w latach 1948–1949 w pracach Wydziału Ekonomicznego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Poznaniu. W 1949 r. był członkiem egzekutywy Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR w Zjednoczeniu Państwowych Przedsiębiorstw Budowlanych w Poznaniu. Przez trzy kadencje był członkiem Komitetu Uczelnianego PZPR na Politechnice Poznańskiej, a przez dwie kadencje członkiem Komitetu Miejskiego PZPR w Poznaniu.

W latach 1954–1957 był przewodniczącym Miejskiego Komitetu Frontu Narodowego i członkiem prezydium Wojewódzkiego Komitetu Frontu Narodowego. Po reorganizacji, w latach 1957–1960 przewodniczącym Miejskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu (FRJ), od 1960 r. był członkiem Prezydium.

W 1945 r. reaktywował Polski Związek Inżynierów Budownictwa (PZIB), gdzie pełnił funkcje prezesa. W tym samym roku uczestniczył w reorganizacji PZIB: w 1947 r. w jego miejsce powstał Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa (PZITB) jako stowarzyszenie branżowe należące do Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT). W ramach działalności w stowarzyszeniu w latach 1945–1950 był przewodniczącym Oddziału Poznańskiego, w 1962 r. przewodniczącym Komisji Samopomocy Koleżeńskiej, a w latach

1962–1969 członkiem Sądu Koleżeńskiego PZITB w Poznaniu. Brał także udział w pracach Rady Naukowej przy Komitecie Historii PZITB.

W 1951 r. został wybrany na stanowisko wiceprezesa Oddziału Poznańskiego Naczelnej Organizacji Technicznej. Był też członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego – od 1952 r. był członkiem Zarządu Sekcji Naukowej Okręgowego ZNP.

Od 1952 r. był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN). Od czerwca 1952 r. był członkiem Komisji Nauk Technicznych, od października 1958 r. - Wydziału Nauk Technicznych, od 1959 r. – Komisji Budowy i Architektury PTPN.

W latach 1946–1969 był członkiem Zarządu Miejskiego Komitetu Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (TPPR) w Poznaniu. W lutym 1962 r. pod przewodnictwem Jana Zausa powołano Społeczny Komitet Budowy Parku Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej przy Miejskim Komitecie TPPR w Poznaniu. Celem Komitetu było przekształcenie obiektów fortecznych Cytadeli poznańskiej w park kultury i wypoczynku.

Był także prezesem Klubu Sportowego „Budowlani”(1947) oraz komandorem Yacht Klubu w Poznaniu.

Za swoje osiągnięcia zawodowe i naukowe oraz działalność polityczną i społeczną został odznaczony Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (1929), dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1937, 1953), dwukrotnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1938, 1957), orderem Sztandaru Pracy II klasy (1969), Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1954 ?), Medalem Grunwaldu (1960), Medalem Tysiąclecia (1966 ?), Medalem Budowniczego Parku-Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1967), Złotą Odznaką Honorową miasta Poznania, Złotą Odznaką Honorową NOT, Złotą Odznaką honorową TPPR, Złotą Odznaką Honorową PZITB, Odznaką Zasłużonego Działacza Ruchu Spółdzielczego.

Został także wyróżniony „Honorowym Członkostwem PZITB” (1966) oraz był laureatem Nagrody Ministra Budownictwa (1950). W styczniu 1951 r. otrzymał zaświadczenie Urzędu Patentowego o dokonaniu usprawnienia polegającego na opracowaniu tabelarycznego sposobu obliczania kosztów robót budowlanych.

Był dwukrotnie żonaty: z Marią Lorenc i od 1932 r. z Zofią Kopystyńską. Z drugą żoną miał syna Jana.

Jan Zaus zmarł 14 listopada 1969 r. w Poznaniu i został pochowany 18 listopada na poznańskim Cmentarzu Komunalnym nr 2 na Junikowie w Alei Zasłużonych (pole: AZ, rząd: P, miejsce 55).

Materiały Jana Zausa zostały zakupione przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu od syna Jana Zausa w 1972 r. (ks. nab. „B” 19). Spuścizna została uporządkowana przez Jarosława Matysiaka w latach 2018–2019 r. Zawiera materiały z lat 1883–1969. Została podzielona na 7 zasadniczych grup zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie.

Grupa I, licząca 17 jednostek archiwalnych i zawierająca materiały z lat przed 1950–1969, została podzielona na 3 podgrupy: A. Opracowanie, skrypty, podręczniki, opinia; B. Referaty i przemówienia okolicznościowe; C. Materiały warsztatowe. Archiwalia zostały uporządkowane chronologicznie i rzeczowo.

W podgrupie pierwszej liczącej 9 j. a. znajdują się: opracowanie, skrypt, podręczniki z zakresu budownictwa oraz opinia. W podgrupie drugiej liczącej 5 j. a. znajdują się referaty i przemówienia okolicznościowe wygłoszone w trakcie pracy w Wieczorowej Szkole Inżynierskiej w Poznaniu, na Politechnice Poznańskiej, z okazji świąt państwowych obchodzonych w PRL. Grupę zamykają materiały warsztatowe liczące 3 j. a. dotyczące m. in. żelbetu, zagadnień budowlanych, organizacji pracy.

Grupa II, licząca 26 jednostek i zawierająca materiały archiwalne z lat 1946–1969 podzielona została na 2 podgrupy: A. Działalność organizacyjno-naukowa, zawodowa, wydawnicza; B. Działalność polityczno-społeczna. Do uporządkowania zastosowano układ chronologiczny i rzeczowy.

W podgrupie pierwszej liczącej 22 j. a. umieszczone zostały m. in. materiały z okresu pracy Jana Zausa w Wieczorowej Szkole Inżynierskiej w Poznaniu, na Politechnice Poznańskiej, w przedsiębiorstwach państwowych. Na uwagę zasługują także orzeczenia techniczne przygotowane przez autora spuścizny jako konsultanta, rzeczoznawcy i biegłego sądowego z zakresu budownictwa. Dotyczą one m. in. uszkodzeń i katastrof budowlanych rozmaitych obiektów użyteczności publicznej, budynków, magazynów, hal fabrycznych i obiektów Państwowych Gospodarstw Rolnych. W podgrupie drugiej składającej się z 4 j. a. znajdują się materiały dotyczące działalności w Polskiej Partii Socjalistycznej, Poznańskim Komitecie Frontu Jedności Narodu oraz w Społecznym Komitecie Budowy Parku Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Poznaniu.

Grupa III, licząca 14 jednostek zawiera materiały biograficzne i o twórcy zespołu z lat 1918–1969. Są to m. in. życiorysy, świadectwa, dokumenty osobiste, dokumenty dotyczące działalności naukowej i zawodowej, docentury, wspomnienia, fotografie.

W grupie IV liczącej 2 j. a. znajdują się artykuły i wycinki prasowe o Janie Zausie oraz recenzje jego prac.

Korespondencja wychodząca i wpływająca z lat 1949–1969 zgromadzona w grupie V, składa się z 2 jednostek archiwalnych, w tym 1 jednostka korespondencji wychodzącej. Kopie pism wychodzących oraz listy wpływające ułożono alfabetycznie. Całość zaopatrzone w aneksy.

W grupie VI liczącej 5 j. a. z lat 1883–1969 znajdują się materiały rodzinne i osób obcych. Są to świadectwa i dokumenty matki i żony twórcy spuścizny, materiały Romualda Mossoczego (1883–1954), inżyniera-architekta – rysunki i szkice zabytków poznańskich, śląskich oraz detali architektonicznych, jego artykuły z teorii architektury oraz orzeczenia techniczne Bolesława Nowakowskiego.

Grupę VII – załączniki, liczącą 5 jednostek i pochodzącą z lat 1926–1969, tworzą: prace autora spuścizny, referaty z sesji problemowej dotyczącej zagadnień materiałów budowlanych, czasopisma branżowe, druki oraz dokumentacja techniczna Wojewódzkiego Biura Projektów Budownictwa Wiejskiego w Poznaniu.

Po uporządkowaniu i zinwentaryzowaniu zespół Jana Zausa obejmuje 1,05 mb. akt. W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu nadano spuściznie sygnaturę P. III-48. Inwentarz zawiera 71 jednostek i 2 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu - Materiały Jana Zausa, sygn. P. III 48, j. a. 44–49.
2. Kodym-Kozaczko Grażyna, *Poznański Central Park. Park–Pomnik Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej*, „Kronika Miasta Poznania”, 2011, nr 4, s. 211–237.
3. Rudzka Maria, *Jan Zaus*, „Kronika Miasta Poznania”, 1970, nr 1, s. 96–102.
4. *Zaus Jan (1889–1969)[w:] Poczest członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, pod red. A. Pihan-Kijasowej, Poznań 2008, s. 466.

PRZEGLĄD ZAWARTOSCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej	1-17
A. Opracowanie, skrypty, podręczniki, opinia	1-9
B. Referaty, przemówienia okolicznościowe	10-14

C.	Materiały warsztatowe	15-17
II.	Materiały działalności organizacyjno-naukowej, zawodowej, wydawniczej, politycznej, społecznej	18-43
A.	Działalność organizacyjno-naukowa, zawodowa, wydawnicza	18-39
B.	Działalność polityczno-społeczna	40-43
III.	Materiały biograficzne	44-57
IV.	Materiały o twórcy zespołu	58-59
V.	Korespondencja	60-61
	A. Wychodząca	60
	B. Wpływająca	61
VI.	Materiały rodzinne, osób obcych	62-66
VII.	Załączniki	67-71
	Aneksy	1-2

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Opracowanie, skrypty, podręczniki, opinia

1. *Tabelaryczny sposób obliczania kosztów robót budowlanych. Praktyczne stosowanie tablic do obliczania kosztów za prace budowlane przy pomocy elementów scalonych*
 Opracowanie
 1951, rkp., masz., l., k. 77
2. *Budownictwo Żelbetowe cz. I*
 Skrypt dla Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu
 1953, masz. pow., z popr. autorskimi, l., k. 65
3. *Praktyczne sposoby obliczania i obniżania kosztów własnych w budownictwie*
 Skrypt z popr. autorskimi
 1956, rkp., masz., sz., k. 50
4. *Żelbet (Żelazo–beton)*
 Podręcznik, wyd. II nieopublikowane
 1967/1968, masz. z popr. autorskimi, l., k. 168
5. *Jw.*
 Podręcznik, wyd. II nieopublikowane
 1967/1968, masz. z popr. autorskimi, l., k. 168
6. *Jw.*
 Podręcznik, wyd. II nieopublikowane
 1967/1968, masz. z popr. autorskimi, l., k. 169
7. *Jw.*
 Podręcznik niekompletny bez rysunków, wyd. II nieopublikowane
 1967/1968, masz. z popr. autorskimi, l., k. 168
8. *Zasady technologii i mechanizacji robót budowlanych*
 Podręcznik z popr. autorskimi, korespondencja
 1968, rkp., masz., druk., l. i sz., k. 13 + s. 161
9. *Opinia o pracy zespołu: S. Piórecki, A. Stefański, B. Zgoła „Analiza struktury czynności roboczych w procesie technologicznym produkcji elementów wielkopłytowych w formach bateryjnych*
 Opinia
 1969, masz., l., k. 1

B. Referaty, przemówienia okolicznościowe

10. Wieczorowa Szkoła Inżynierska/Politechnika Poznańska w Poznaniu
 Biuro Studiów i Projektów Inżynierska Spółdzielnia Pracy
 Referaty, przemówienia wygłoszone m. in. z okazji rozpoczęcia i zakończenia roku akademickiego, podczas zebrań Podstawowych Organizacji Partyjnych PZPR
 1953-1955 i b. d., rkp., masz., l., k. 193
11. Kadry techniczne, racjonalizatorstwo, architektura i budownictwo w Polsce i ZSRR
 Referaty
 1954-1964, rkp., masz., l., k. 119
12. Miejska Rada Narodowa w Poznaniu
 Przemówienia i referaty dotyczące m. in. budownictwa, sprawozdanie Komisji Budownictwa
 1953-1962, rkp., masz., l., k. 81
13. Rocznice: Międzynarodowego Święta Pracy, rewolucji październikowej, wybuchu II wojny światowej, bitwy pod Lenino, powstania Polski Ludowej
 Przemówienia okolicznościowe
 1953-1965 i b. d., rkp., masz., l., k. 101
14. Polski Komitet Obrońców Pokoju
 Front Narodowy
 Przemówienia
 1954-1955, rkp., masz., l., k. 107

C. Materiały warsztatowe

15. Strop żelbetowy typu „Zaus”
 Obliczenia statyczne, rysunki
 1950, rkp., masz., l., k. 8
16. *Żelbet (Żelazo–beton)*
 Notatki
 B. d., rkp., l., k. 28
17. Organizacja, administracja i mechanizacja budowy; spawanie; problem metody dialektyki i metafizyki; obliczenia; fragmenty powieści (?)
 Notatki
 B. d., rkp., l., k. 36

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ, ZAWODOWEJ, WYDAWNICZEJ, POLITYCZNEJ, SPOŁECZNEJ

A. Działalność organizacyjno-naukowa, zawodowa, wydawnicza

18. Szkoła Inżynierska w Poznaniu
 Wieczorowa Szkoła Inżynierska Naczelnej Organizacji Technicznej w Poznaniu
 Projekt organizacji scentralizowanego ośrodka konsultacyjnego dla Wydziału Studiów Inżynierskich NOT; listy absolwentów Wydziałów: Budownictwa, Elektrycznego, Mechanicznego, korespondencja
 1949-1953, rkp., masz., masz. pow., l., k. 20

19. Politechnika Poznańska
Korespondencja
1955-1963, rkp., masz., l., k. 13
20. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
Statut, pokwitowania wpłat, korespondencja
1964-1967, masz., pow., druk., l. i sz., k. 6 + s. 37
21. Zjednoczenie Przemysłu Materiałów Budowlanych Województwa Poznańskiego
Urząd Wojewódzki Poznański Wydział Odbudowy
Sprawozdania, projekty programu odbudowy wsi
1946-1948, rkp., masz., l., k. 30
22. Instytut Techniki Budowlanej Kierownictwo Poradni Robót Zimowych
Zlecenie, wytyczne dla poradni, sprawozdanie, pisma okólne, korespondencja
1950-1951, rkp., masz., masz. pow., l., k. 16
23. Konsultant–rzecznik do spraw związanych z bezpieczeństwem Katedry
poznańskiej na czas trwania prac zabezpieczających
Umowy, sprawozdania z działalności naukowo-technicznej
1952-1953, rkp., masz., l., k. 17
24. Wojewódzkie Biuro Projektów Budownictwa Wiejskiego w Poznaniu
Normy szczegółowe obliczeń statycznych, druk, korespondencja
1952-1969, masz., druk., j. niem., pol., l. i sz., k. 40 + s. 15
25. Biegły sądowy dla spraw budowlanych, konstrukcyjnych i materiałów
budowlanych na obwód Sądu Apelacyjnego/Wojewódzkiego w Poznaniu
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy techniczne, plany i rysunki techniczne,
rachunki, korespondencja
1946-1962, rkp., masz., l., k. 163
26. Biegły sądowy dla spraw budowlanych, konstrukcyjnych i materiałów
budowlanych na obwód Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1963, rkp., masz., l., k. 310
27. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1964, rkp., masz., l., k. 291
28. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1964, rkp., masz., l. i sz., k. 217
29. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1965, rkp., masz., l., k. 235
30. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1965, rkp., masz., l., k. 154
31. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1966, rkp., masz., l. i sz., k. 347

32. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1966, rkp., masz., l., k. 240
33. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1967, rkp., masz., l. i sz., k. 228
34. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1967, rkp., masz., l. i sz., k. 285
35. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1968, rkp., masz., l., k. 249
36. Jw.
Orzeczenia, opinie, ekspertyzy, plany i rysunki techniczne, rachunki,
korespondencja
1969, rkp., masz., l., k. 94
37. Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa Oddział w Poznaniu
Ramowy plan pracy Oddziału, uchwały, sprawozdania, protokoły posiedzeń,
wykazy kół zakładowych PZITB, zawiadomienia, korespondencja
1963-1969, rkp., masz., masz. pow., druk., l., k. 165
38. Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa Oddział w Poznaniu
Zespół Rzeczoznawców Grupa Rzeczoznawców nr 5
Orzeczenia, ekspertyzy, rysunki techniczne, korespondencja
1962-1969, rkp., masz., masz. pow., druk., l., k. 238
39. *Organizacja, administracja i mechanizacja budowli*
Statyka budowlana
Żelbet
Korespondencja w sprawie druku podręczników
1951-1968, rkp., masz., druk., l., k. 14

B. Działalność polityczno-społeczna

40. Polska Partia Socjalistyczna
Program XXVII Kongresu PPS we Wrocławiu, karta uczestnictwa,
książeczki pracy aktywisty, korespondencja
1947-1948, rkp., masz., druk., l. i sz., k. 26
41. Poznański Komitet Frontu Jedności Narodu
Zaproszenia na posiedzenia plenarne i Prezydium Komitetu,
korespondencja
1954-1969, masz., masz. pow., l., k. 11
42. Społeczny Komitet Budowy Parku Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-
Radzieckiej w Poznaniu
Statut Komitetu, korespondencja
1955-1969, rkp., masz., j. pol., ros., l., k. 26

43. Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej Zarząd Miejski Społeczny Komitet Budowy Parku - Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Poznaniu
Album z uroczystości odsłonięcia Mauzoleum z urnami zawierającymi ziemię z pól bitewnych ZSRR w Muzeum Wyzwolenia Miasta Poznania – Poznań, 6 listopada 1968 r.
1968, rkp., druk., sz., k. 31

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

44. Życiorysy, spis wykonanych projektów w konstrukcji żelbetowej, wykaz prac społeczno-politycznych
1949-1969, b. d., rkp., masz., l., k. 26
45. Dokumenty osobiste
Świadectwa: chrztu, egzaminu państwowego, ukończenia szkoły wyższej; poświadczenia, zaświadczenia, w tym odpisy
1918-1968, rkp., masz., druk., j. łac., niem., pol., l., k. 32
46. Dokumenty osobiste
Legitymacje: służbowe, członkowskie, ubezpieczeniowe; mandaty delegata, karta uczestnictwa, pozwolenie
1942-1966, rkp., masz., druk., j. pol., niem., l. i sz., k. 157
47. Dokumenty dotyczące przebiegu działalności zawodowej, naukowej, politycznej, społecznej
Nominacje, powołania, przeszerogowania, zwolnienia, odwołania, wypowiedzenia, umowy i rozwiązania umów o pracę, zlecenia, podziękowania, korespondencja
1923-1968, rkp., masz., masz. pow., druk., l., k. 104
48. Docentura
Życiorys, informacje o dotychczasowym przebiegu pracy naukowej, spis publikacji, ocena działalności naukowej, korespondencja
1955-1956, rkp., masz., l., k. 16
49. Decyzje o przyznaniu medali, podziękowania, życzenia, m. in. z okazji 80 rocznicy urodzin
Dyplomy, korespondencja
1928-1969, rkp., masz., druk., l., k. 10
50. Rysunek kredką ołówkową
1954, rkp., k. 1
51. Lata młodości, podróż do Europy Zachodniej latem 1939 r., wrzesień 1939 r., przymusowa eksmisja przez Niemców
Wspomnienia
B. d. rkp., j. niem., pol., l., k. 14
52. Fotografie
Portretowe, legitymacyjna
B. d., fot. 7
53. Sprawa sądowa
Umowa, wezwanie, rachunek, potwierdzenie dla wpłacającego, korespondencja
1947, 1968, rkp., masz., druk., l., k. 12

54. Sprawy mieszkaniowe, finansowe
Kosztyrorys na remont mieszkania, korespondencja z urzędami, instytucjami,
wyciągi bankowe
1951-1969, rkp., masz., masz. pow., l., k. 13
55. Emerytura
Korespondencja z ZUS, inna, pokwitowania odbioru emerytury
1957-1969, rkp., masz., druk., l., k. 30
56. Materiały dotyczące stanu zdrowia, wyjazdy wypoczynkowe
Wyniki badań, korespondencja
1962-1969 i b. d., rkp., masz., druk., l., k. 23
57. Zgon
Kondolencje, notka o pogrzebie, tekst artykułu wspomnieniowego,
podziękowania rodziny, dyspozycja J. Z. po swojej śmierci
1969, rkp., masz., l., k. 65

IV MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU

58. Jan Zaus
Artykuły i wycinki prasowe
1946-1969, kkp., druk., j. pol., ros., l. k. 66
59. Jw.
Recenzje prac J. Z.
1957, 1968, rkp., masz., l., k. 10

V. KORESPONDENCJA

A. Wychodząca

60. Osoby i instytucje B-Z i odbiorcy nierozpoznani
1950-1969 i b. d., rkp., masz., l., k. 37, zob. aneks 1

B. Wpływająca

61. Osoby i instytucje B-Z i nadawcy nierozpoznani
1949-1969 i b. d., rkp., masz., masz. pow., druk., k. 77, zob. aneks 2

VI. MATERIAŁY RODZINNE, OSÓB OBCYCH

62. Maria Zaus – matka
Zofia Zaus – żona
Świadectwa urodzenia i chrztu, półroczny wykaz cenzur, poświadczenie
przynależności, przepustki, świadectwa ukończenia kursów i warsztatów
przysposobienia i doskonalenia zawodowego, zdjęcie portretowe
1883-1950, rkp., masz., druk., j. łac., niem., pol., ros., l., k. 14, fot. 1
63. Romuald Mossoczy
Rysunki zabytków poznańskich, śląskich i innych; plany i rysunki: miast,
grodów, zamków, obiektów sakralnych i świeckich, detali architektonicznych
1947-1954, rkp., masz. pow., l., k. 128, fot. 1, fkp. 2
64. Jw.
Artykuły z teorii architektury, wypisy z literatury historycznej dotyczącej
zabytków poznańskich
B. d., rkp., l., k. 42

65. Bolesław Nowakowski
Orzeczenia techniczne
1967, 1969, rkp., masz., sz., k. 53
66. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Miasta Poznania
Korespondencja wpływająca sekretarza Prezydium Wojewódzkiej Rady
Narodowej w Poznaniu Franciszka Szczerbala i Eriki Elsy Nowaczyk
1952, 1967, masz., l., k. 8

VII. ZAŁĄCZNIKI

67. Jan Zaus
*Żelbet (Żelazo-beton) Praktyczne stosowanie żelbetu w budownictwie
lądowym z uwzględnieniem przepisów Ministerstwa Robót Publicznych,*
Poznań 1926
Wstępne zasady bezpieczeństwa pracy w budownictwie, Poznań 1958
Wytyczne do kosztorysowania robót budowlano-montażowych, Poznań 1958
1926, 1958, sz., s. 240+s. 65 +s. 87
68. Sesja Problemowa PAN dotycząca zagadnień materiałów budowlanych
zorganizowana przez Wydział IV PAN – Komitet Inżynierii Lądowej, Warszawa
1954 r.
Referaty
1954, masz. pow., l. i sz., k. 266
69. „Biuletyn Informacyjny Polskiego Związku Inżynierów i Techników
Budownictwa” 8/1959, 8/1962, 1, 2, 3/1963, 2/1967, 7-8-9/1969
„Materiały Budowlane” 1/1946, 11/1947, 9-12/1951, 2/1952, 10/1956
Czasopisma branżowe, korespondencja
1946-1969, masz., druk., l. i sz., k. 1, s.24+s.32+s.16+s.15+s.16+s.20+s.48
+s.38+s.32+s.233–264+s.265–295+s.297–328+329–344+s.33–64+s.289–352
70. Zarządzenia władz centralnych w sprawach budownictwa, mapa
samochodowa Polski, wycinki prasowe, artykuł, nadbitka artykułu, broszura
Okólniki, odpisy, wyciągi, dzienniki urzędowe, druki
1946-1966, masz., druk., l. i sz., k. 93 + s. 49
71. Wojewódzkie Biuro Projektów Budownictwa Wiejskiego w Poznaniu
Dokumentacja techniczna obiektów zaprojektowanych przez biuro,
obliczenia statyczne
1967-1968 i b. d., masz., l. i sz., k. 82

ANEKS 1

J.60. Osoby i instytucje B-Z i odbiorcy nierozpoznani		
Biurowo Studiów i Projektów Inżynierska Spółdzielnia		
Pracy	1969	1.3
Dyrektor Okręgu Poczty i Telekomunikacji w Poznaniu	1966	1.1
Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii		
Robotniczej w Poznaniu Wydział Ekonomiczny	1950	1.1
Minister Budownictwa Miast i Osiedli	1951	1.1
Okręgowa Rada Związku Zawodowego	1950	1.1
Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań –		
Jeżyce Dzielnicowy Zarząd Budynków Mieszkalnych	1964	1.1
Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań –		
Stare Miasto Wydział Finansowy Referat Podatku		
Obrotowego i Dochodowego	1964	1.1

Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Wydział Spraw Wewnętrznych	1963 ?	1.1
Prezydium Powiatowej Rady Narodowej we Wrześni		
Wydział Finansowy Skarbowy Urząd Komorniczy	1968	1.1
Prezydium Rady Narodowej miasta Poznania	1966	1.1
Prezydium Rady Narodowej m. Poznania Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkańcowej	1965	1.2
Rektorat Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Finansowy	1966	1.1
Sąd Powiatowy dla m. Poznania Wydział I Cywilny	1966	1.1
Sąd Powiatowy – Wydział Zamiejscowy w Grodzisku Wielkopolskim	1968	1.2
Sąd Powiatowy w Wągrowcu	1967	1.1
Szpital Miejski im. Franciszka Raszei w Poznaniu	1968	1.1
Ubezpieczalnia Społeczna w Poznaniu	1964	1.1
Wieczorowa Szkoła Inżynierska Dział Wydawnictw	1963	1.1
Zakład Graficzny Politechniki Poznańskiej	1968	1.1
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	1968	1.1
Zaus Jan [?]	b. d.	b. d.
Zaus Zofia [?]	po 1957	1.1
Odbiorcy nierozpoznani	1966, 1969	1.3

ANEKS 2

J. 61. Osoby i instytucje B-Z i nadawcy nierozpoznani		
Biuro Dokumentacji i Studiów Konstruktoryjnych Przemysłu Ceramiki Budowlanej Przedsiębiorstwo Państwowe	1959	1.1
Biuro Studiów i Projektów Inżynierska Spółdzielnia Pracy	1969	1.1
Jasicki Zbigniew	1964	1.1
Kochanowski Bogumił	1968	1.1
Komitet dla Spraw Chłodnictwa przy Ministerstwie Żeglugi	1949	1.1
+ protokół z posiedzenia Komitetu		
Nechay Jerzy	1955	1.1
Oleksy Zbigniew i Zosia	1968	1.1
Państwowe Przedsiębiorstwa Budowlane-Zjednoczenie Poznańskie Wydział Modernizacji Robót	1950	1.1
Pawlicka Leokadia	1969	1.1
Prezydium Powiatowej Rady Narodowej we Wrześni Skarbowy Urząd Komorniczy Wydział Finansowy	1968	1.1
Prezydium Rady Narodowej m. Poznania Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkańcowej	1965	1.2
Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu Wydział Budownictwa	1950	1.3
+ odpis okólnika, program egzaminu administracyjnego		
Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu Wydział Budownictwa Urbanistyki i Architektury	1968	1.1

Redakcja Miesięcznika „Materiały Budowlane”	1951	1.1
Sąd Powiatowy dla m. Poznania Sekretariat Wydziału I Cywilnego	1966	1.1
Sąd Powiatowy w Międzychodzie	1968	1.1
Sąd Powiatowy w Wągrowcu	1967	1.1
Swuliński Lubomir	1969	1.1
Wieczorowa Szkoła Inżynierska w Warszawie Dział Wydawnictw	1963	1.1
Zaus Jan [?]	1969	1.1
Zaus Wanda	1969	1.1
Zjednoczenie Budownictwa Rolniczego w Olsztynie	1964	1.1
Zrzeszenie Prawników Polskich Zarząd Okręgu Warszawskiego	1966-1968	1.4
Nadawcy nierozpoznani	1964-1969 i b. d.	1.8